

Književna poročila.

Petru Bezruč, od katerega se je mladi avtor očitno mnogo učil. Umetniško najbolj in najuspeleji je s svojih podobah tedaj, kadar je kratek in lapidaren:

Kakor posesana volkulja
se je zleknila zemlja v jeseni.

Najresničnejše, najneposrednejše učinkuje njegov verz, kadar ne išče in ne stika za krepkimi, kričavo-bombastičnimi besedami in se ne trudi biti «nov» in «moderen», ampak se mu prosto in preprosto izlije iz srca, kakor v pesmi «Sedmorostenčki», «Žabja vas», ali pa v prvih treh kiticah «Vstajenja»:

Kadar je jasna noč,
kadar mesec gori,
slišim odmeve vaših src, bratje.

Kadar se polnoč zbudi,
kadar se duša odpre,
vidim odseve vaših sanj, bratje.

Kadar se jutro užge,
ko zavriska dan,
slišim vaše krike, bratje: *X meter, meter!*
Pravico!

Mestoma pa tudi Seliškarja zapeljejo vzgledi nekaterih najmlajših, ki bi za vsako ceno radi «izumili» nekaj novega, nekaj, česar v njih ni, in postane zato gostobeseden ter se mu sicer lepo zamišljena slika razblini do neužitnosti. Tako se rodi neprostovoljna karikatura, groteska, elefantijaza brez vsake dimenzionalnosti; avtor izgubi čut mere in teže verza in zvoka. Zakaj samo artist je gostobeseden, umetnik je skop; artist in šušmar je nalepotičen, umetnik je preprost. In dinamičnost umetnikovega doživljanja ne tiči v bombastičnih besedah... Zato je umetniška laž, če govori Seliškar o «prizmatičnih krstah», kakor so umetniška laž Podbevškove «električne žoge». To so besede, za katerimi ni doživljajev. Vzlic temu pa vidim v Seliškarju krepak talent, morda med mladimi najkrepkejši. Zakaj večino njegovih podob in slik je rodila resnična notranja potreba in duševni potres, ne pa ničemurna želja, skrpati si nekak lažni ego-centrični kozmos, kakor to dela večina naših «ekspresionistov», «imaginistov» in «bogčiskateljev».

«Trbovlje» so dokument dobe; dokument ne toliko kot umetnina, marveč predvsem po svoji idejni vsebini. Kot umetnina: razkroj pesniške oblike, ki se zaman bori za svoj pristni adekvatni izraz, idejno kot izpoved iskrenega, brezobzirnega, da, naravnost fanatičnega socijalnega čuvstvovanja, ki je lastno vsemu mislečemu mlajšemu pokolenju. *Fran Albrecht.*

Damir Feigel: Po strani klobuk. Izdala in založila «Narodna knjigarna» v Gorici. 1923. Strani 160.

Pričujoče humoreske, groteske in pravljice so precej različne kakovosti in vrednosti, dasi njih pisatelj ni več začetnik, kar dokazujejo njegove tri prejšnje zbirke. Predmet avtorjevega opazovanja, razkrajanja in karikiranja je meščanstvo, malomeščanstvo, a neredko privzame pisatelj sam «slog» malomeščanstva, kar zelo odbija, onezadovoljuje, dolgočasi. Nekajkrat se ostrina, v katero meniš, da se bo izoblikovalo vse dejanje, kar zlomi ali pa se zmehča v nedoločen, nejasen in vsled tega svojega namena — na lahek in prijeten način kazati povečane rane in napake posameznika in družbe — nedosezajoč zaključek sprva napeto zasnovane dogodbice.

Včasih se humoristu njegov namen prav dobro posreči, posebno tam, ko postavi pred konveksno zrcalo svojega smeha in poroga tolikrat in tolikrat že opevano birokracijo, n. pr. v Rajku Dolinarju, ki «Brez krstnega lista» pretрпи vsa zasledovanja državnih oblasti. Podobno obeležje najdeš tudi v «Pravljicah», ki jim pa močno škoduje nekaka bizarnost ter vprav sanjska pretiranost.

«Prašič» očituje ne samo po naslovu, temveč i po vsebini i po zasnovi precej borno, skoro neokusno — dasi je ta izraz premočan — «duhovičenje» in tudi «Na murvi», ki vse bolj spominja na grotesko kot pa na humoristično sličico, ne boš utrgal sladila za zdraženje svojih smejalnih mišic.

«Božične misli» je imel že marsikateri pisun-novinec, in tu se je avtorju prav dobro posrečila tozadevna karakterizacija, ter le obžalujem, da ni v knjigi še več sličnih podob.

V groteski «Sedminski sistem» je Feigel odkril prav novo pot v zdajstako za humorista kot satirika plodovito kraljestvo današnjega političnega življenja. *Današnja pol*
Zal, da je ta pot le bolj naznačena kot pa izvedena.

V splošnem pa moram reči, da bo knjiga marsikomu v kratek čas in če se bo tudi samo kratek čas — kot večina sličnih stvari — veselila svojega ob-
stanka, bo vendarle izpolnila svoj namen ter opogumila marsikoga, ki mora danes nositi «po strani klobuk».

M. J.

Slovenska moderna umetnost. I. Slikarstvo. Narodna Galerija v Ljubljani 1922.

V zgodovini razvoja slovenskega slikarstva nam je eden najvažnejših mej-
nikov ime bratov Šubicev. Z njima običajno pričenjamo dobo moderne slovenske slikarske umetnosti. Tako tudi v tem albumu odvarja Janez Šubic kolo teh 27 slik, ki naj predočijo gledalcu potek našega slikarstva v preteklem polstoletju, a se končuje z najmlajšim Gojmirom A. Kosom. Zastopani so sledeči slikarji: Janez in Jurij Šubic, Iv. Franke, A. Ažbe, J. Petkovšek, Ivana Kobilca, F. Vesel, Iv. Grohar, Henrika Šantel, R. Jakopič, M. Jama, M. Sternen, P. Žmitek, Iv. Vavpotič, Fr. Tratnik, S. Šantel, Fr. Klemenčič in G. A. Kos. Dva imata po troje, pet po dvoje, ostali umetniki vsak po eno sliko. Ediciji je dr. Izidor Cankar napisal kratek uvod.

Reprodukcije (autotipije), ki jih je izvršil eden najuglednejših dunajskih grafičnih zavodov, so precej nejasne in blede ter značaja originalov niti zdaleka ne morejo podati. Manjka jim prava globina, sočnost barve in vsaka nijansa v nje jakosti. Tako vidiš končno samo še medle obrise brez izrazitejših kolorističnih vrednot in pri nekaterih slikah, ki so kot umetnine izmed najboljših, kot n. pr. Groharjevi «Snopi», Veselova «Kranjica» ali pa Jakopičev «Zeleni pajčolan», so še konture tako izbrisane, da je vobče prav težko ustvariti si vsaj približno pravilne sodbe o originalih. Njihov v skladnem barvnem sožitju utemeljeni specifični čar je za gledalca izgubljen («Zeleni pajčolan»). Reproduciranje nežnih fines impresijonistične palete v enobarvnem tisku je samo po sebi vselej samó v škodo osebnega izraza reproduciranih umotvorov in le skrajno nepopoln pripomoček za podajanje njihovih značilnosti.

Pri izberi del, ki naj bi se reproducirala, očitvidno ni odločalo načelo, naj se izbero samo kvalitativno najboljša dela, brez ozira na avtorja in na mesto, kjer se umetnina slučajno nahaja, nego očitvidno je urednik zasledoval namen, izbrati v albumu dela če mogoče vseh v galeriji zastopanih slikarjev. To stališče se mi ne zdi upravičeno že s tega razloga, ker vemo, da vsa v Narodni Galeriji dandanes razstavljena dela po strogo umetniških kriterijih ne sodijo vanjo, pa tudi zato, ker gledalec lahko dobi čisto kriv pojem o slovenskem slikarstvu, če